

ГЛОБАЛИЗАЦИЯ И ТОЛЕРАНТНОСТ

Съставители:

Доц. д-р Лазар Копринаров

Доц. д-р Борис Манов

Доц. д-р Камен Лозев

Рецензенти:

Доц. д-р Петя Пачкова

Ст.н.с. д-р Нонка Богомилова

София, 2010

Литература:

1. ARMOGATHE, J.-R., Cultura e educazione nella riforma cattolica, във VASOLI, C. (a cura di PASSAVINO, P.C.), Le Filosofie del Rinascimento, Milano 2002, стр. 488-505.
2. BIONDI, A., La Bibliotheca selecta di Antonio Possevino. Un progetto di egemonia culturale, в BRIZZI, G.P. (a cura di), La «Ratio Studiorum»: Modelli culturali e pratiche educative dei Gesuiti in Italia tra Cinque e Seicento, Roma 1981, стр. 43-75.
3. GRIMALDI, F. (a cura di), La Santa Casa di Loreto e le sue Istituzioni, Foligno 2006.
4. HENKEL, W., The Polyglot Printing-office of the Congregation: The Press Apostolale as an important means for communicating the faith, в Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Memoria Rerum, Freiburg im Breisgau, т. I/1, 1971, стр. 335-350.
5. HOPKINS, A.G. (ed.), Globalization in World History, New York, 2002.
6. IOVINE, M.S., The "Illyrian Language" and the Language Question among the Southern Slavs in the Seventeenth and Eighteenth Centuries, в PICCHIO, R. – GOLDBLATT, H. (eds.), Aspects of the Slavic Language Question, т. I., Church Slavonic – West Slavic, New Haven, 1984, стр. 101-156.
7. JEZERNIK, M., Il Collegio Urbano, в Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Memoria Rerum, Freiburg im Breisgau, т. I/1, 1971, стр. 465-482.
8. JEZERNIK, M., Il Collegio Urbano, в Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Memoria Rerum, Freiburg im Breisgau, т. II, 1971, стр. 283-298.
9. LEWIS, M.A., The Jesuit Institutionalization of the Studia Humanitatis: Two Jesuit Humanists at Naples, в EISENBICHLER, K. – TERPSTRA, N. (eds.), The Renaissance in the Streets, Schools and Studies, стр. 87-100.
10. METZLER, J., Foundation of the Congregation "De Propaganda Fide" by Gregory XV [1621-1623], в Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Memoria Rerum, Freiburg im Breisgau, т. I/1, 1971, стр. 79-111.
11. PECORAIO, E., Preambolo, в Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Memoria Rerum, Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Memoria Rerum, Freiburg im Breisgau, т. I/1, 1971, стр. -VII-XI.
12. PFNÜR, V., La teologia controversistica. Struttura, tecnica e incidenza del modello della «disputatio», в ANGELI, G. – COLOMBO, G. – VERGOTTINI, M. (a cura di), Storia della teologia, т. IV., Età moderna, Casale Monferrato 2001, стр. 125-201.
13. SMOLINSKY, H., La vicenda della teologia controversistica, в ANGELI, G. – COLOMBO, G. – VERGOTTINI, M. (a cura di), Storia della teologia, т. IV., Età moderna, Casale Monferrato 2001, стр. 67-124.
14. SPISAREVSKA, I. – DIMITROV, B. – KOLEV, P. (a cura di DOINOV, D. – PUYSSCHAERT, J.), Bulgaria e la storia bulgara negli Archivi Vaticani e nella Biblioteca Apostolica Vaticana (secc. XV-XVIII), Sofia 1988.
15. SPISAREVSKA, I., L'intelligenza bulgara nel XVII secolo e l'Italia, в Atti dell'8° Congresso internazionale di studi sul alto medioevo, Spoleto 1983, стр. 303-317.
16. TURČINOVIĆ, J., Misionar Podunavlja Krsto Peikić (1665-1731), Zagreb 1973.
17. WITT, R., "In the Footsteps of the Ancients": The Origins of Humanism from Lovato to Bruni, Leiden 2000.
18. ИВАНОВА, Н., Кръстьо Пейкин в южнославянските езикови контакти от началото на XVIII век, София 1990.

ТОЛЕРАНТНОСТ ИЛИ КОНФРОНТАЦИЯ НА ПОЛИТИЧЕСКО МИСЛЕНЕ И ПОЛИТИЧЕСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ В СЪВРЕМЕННА БЪЛГАРИЯ

Проф. д-р Георги Наїденов

Университет за национално и световно стопанство

Резюме: В доклада се анализират причините за установяване в България след 10.11.1989 г. до парламентарните избори през 2001 год., на конфронтационен биполярен модел на политически отношения и политическо мислене – наличието на така наречените “червен” и “син” квазиетноси. Разглеждат се причините за постепенната промяна на конфронтационния тип политически отношения в края на 90-те и началото на новия век – а именно, че тогава приватизацията в основни линии беше на привършване и конфронтацията стана излишна като важен елемент в реализиране на стратегията на ценовите шокове. Разглеждат се промените в посока от конфронтация към толерантност в сферата на политическите отношения, поведението на масмедията, външната политика и пр. Като важен фактор на този процес се разглежда преобръщането на идеологията на БСП от комунистическа в социалдемократическа (антикомунистическа) и на нейната външнополитическа ориентация. Разкрива се ролята на бившия български цар – Симеон II и създаденото от него „Национално движение Симеон II“ за преодоляване на конфронтационния характер на политическите отношения и създаване на нова политическа култура на диалог и толерантност. Показва се, как още в средата на първото десетилетие на новия век в политическото пространство започват да добиват влияние националистически лидерски партии като Атака, ГЕРБ и РЗС. Сегащата ситуация се оценява като тревожна, тъй като в политическото пространство (в частност и в парламента) доминират националистични партии с ярко изразена склонност към изостряне на етническата и гражданската конфронтация.

1. От началото на социалната промяна в България на 10.11.1989 г. до парламентарните избори през 2001 год. у нас се установи конфронтационен биполярен модел на политически отношения и политическо мислене. В политическия живот доминираха две партии – бившата комунистическа, а впоследствие социалистическа (БСП) и антикомунистическият Съюз на демократичните сили. Тяхната доминация се определяше от наличието на така наречения “червен” и “син” твърд електорат. Това са ядра от симпатизанти, които винаги гласуваха за “своята” партия, независимо от нейното политическо поведение. Дори когато със своите действия политическата партия силно ощетяваше интересите на привържениците си, твърдият електорат запазваше своята преданост към нея. В голяма степен биполярността на политическите отношения и политическото мислене в България се определяше от предубежденията, стереотипите, нагласите на двата твърди електората. В своето мислене и поведение те наподобяват етноси. “Те имат обща историческа памет, общи легенди, сходна съдба, общ език и култура”(1). Политическите симпатии на квазиетносите се определяха от семейната принадлежност и съответно от фамилното участие в предишните исторически събития. Отделната личност подкрепяше партията, която афишираше себе си като приемник на този исторически поток, на тази социална активност, с която се отъждествява семейната история. Причината за появата на двата квазиетноса е в това, че при втората, утвърждаваща капиталистическия начин на производство, буржоазната революция, – деветосептемврийската 1944 г., стана **преобръщане** на социалната роля и властовите позиции на големи групи хора. Хората, по един или друг начин свързани с “червения” контраелит, след 9 септември от обект се превърнаха в субект на историческия процес. А тези от дотогавашния елит, от субект се превърнаха в обект на историческия процес. Ето защо двете групи оценяват по коренно различен начин близкото минало и по емоционален начин бяха свързани с червения и синия елити. (2)

2. През 90-те години отношенията между двата квазиетноса – червения и синия се характеризираха с враждебност и омраза. За отношения на диалог и толерантност и дума не можеше да става. Тази конфронтация беше целенасочено **разпалвана** от червения и

синия елити. От една страна, защото това беше свързано с тяхната **политическа идентичност**. А от друга, защото именно конфронтацията на масите им позволи да реализират стратегията на ценовите шокове. Целта на двата елита - червения и синия - беше, отклонявайки общественото внимание в политическата конфронтация, да реализират стратегията си на ценовите шокове. Тази стратегия беше успешно реализирана, но обществената цена беше твърде висока. Разрухата, спада на производството, глада и мизерията бяха като от унищожителна война.

3. Този конфронтационен тип политически отношения, постепенно започна да се променя от края на 90-те и началото на новия век. През този период - втората половина на управлението на И.Костов - целият елит (икономически, политически, журналистически, интелектуален и т.н.) вече не приемаше конфронтационния характер на политическите отношения. Причините за това са много, но най-важната причина е, че **приватизацията вече в основни линии беше на привършване**.(3) Стратегията на ценовите шокове, като **радикален**, но и твърде **драматичен** механизъм за концентрация на капитала, стана излишна. Излишна стана и конфронтацията като важен елемент в реализиране на ценовите шокове. През втората половина от мандата на правителството на И.Костов започна един много интересен, двойствен и противоречив процес. От една страна политическият, журналистическият, интелектуалният и т.н. елити продължаваха систематично да налагат в масовото съзнание **антикомунизма**. Но от друга страна най-напред в журналистиката, а впоследствие и в политиката започна една своеобразна **реабилитация** на “социалистическия” (съветския) държавен капитализъм. Например в най-тиражираните вестници - “Труд” и “24 часа”, “168 часа” и др. - започнаха да се появяват интервюта с и статии от Димитър Иванов, емблематична фигура от бившата “Държавна сигурност”. Появяваха се материали за и интервюта с крупни творци от този период, заемали високи постове и принадлежали към висшата номенклатура. Например Любомир Левчев стана любим автор на вестник “Труд”. Не че тези вестници и преди това не публикуваха подобни материали. Но в края на 90-те и началото на ХХ век честотата на появата им стана много по-голяма: Съществена за прео-

доляване на духа на конфронтацията беше съпротивата, която в края на 90-те години журналистическата гилдия оказваше на **партийното вмешателство** в нейната работа и по-специално на стремежа на И.Костов на възлови постове в държавните медии да поставя лично предани му хора. Възлов момент беше борбата на журналистическата гилдия против назначаването на Бориславов – бледа и невзрачна личност за шеф в БНР. Появиха се и нови телевизии, които балансираха проамериканската насоченост на държавните канали с **патриотична, националистична**, а понякога дори **проруска** ориентация, като например : 7-дни, ВВТ, СКАТ и др.

4. Подобни промени настъпиха и в политиката. Още от началото на първия си мандат президентът Георги Първанов започна да дава държавни награди на личности, свързани по един или друг начин с режима преди 10 ноември. Освен това той започна умерена и балансирана политика между САЩ, Русия и ЕС. Той няколкократно се среща с Путин, като успя да уреди и едно посещение на руския президент в България. Това контрастираше на крайно едностранчивата външна политика на синия елит – унижително раболепна към САЩ и враждебна към Русия. Балансираната външна политика беше израз на нова политическа култура – на **диалогичност** и **толерантност**. Тази политика, обаче беше възможна само в резултат на това, че червеният елит призна и прие **васалитет** спрямо **англосаксонския елит**. Това беше постепенен процес. Двигател на този процес бяха Г.Първанов и тогава все още непознатия на широката публика Сергей Станишев. От тогава досега, червеният елит, въпреки “ръмженето” на червения квазиетност, успя да вкара България в НАТО, в Европейския съюз, изпрати войски в Ирак, гласува за създаването у нас на военни бази на САЩ и т.н. Новата външнополитическа ориентация направи БСП **легитимен партньор** на центристски партии като ДПС и новата партия НДСВ и спомогна съществено за преодоляване на дотогавашния конфронтационен модел на политически отношения.

5. Червеният елит преобърна не само външнополитическата си ориентация, но и идеологията на БСП. От началото на лидерството на Г.Първанов досега на практика БСП от комунистическа се превърна в антикомунистическа партия. Процесът на **социалдемокра-**

тизиране на БСП е процес на преобръщане на нейната идеология. Сега този процес е във финалната си права. На октомврийския си пленум 2006 г. ВС на БСП осъди тоталитарния политически режим на Т.Живков. Което на практика означава, че се отказа от историческото си минало. Тържествата, които се правят на връх Бузлуджа са в чест на **социалдемократическото** начало на сегашната БСП. А тържествата на 9 септември са в чест на нейния **антифашизъм**, но не и на борбата против “капитализма”. Лично за мен е грешка отказването от историческото минало, първо защото не виждам от какво трябва да се срамува червения елит, и второ, защото по този начин той губи своите **чест и достойнство**. Факт е обаче, че червеният елит трябваше да избира между две алтернативи.

Едната - да има доблест и чест и да се върне към марксистките си корени. Тоест да признае простата истина че: а) Именно той извърши втората буржоазна революция в България и има най-големи заслуги за утвърждаването на капиталистическия начин на производство у нас, в което не виждам нищо срамно; б) От средата на седемдесетте години, когато е върхът на дългата вълна на световната икономическа конюнктура и се изчерпиха възможностите на държавния капитализъм до края на осемдесетте години, той банкрутира в качеството си на собственик на националния капитал – което е съвсем закономерно и неизбежно, защото и при държавния капитализъм действат общите закономерности на капиталистическия начин на производство и прехода от една към следващата дълга вълна на икономическата конюнктура е свързан с масови банкрути и декапитализация на старата материално-техническа база. Но да декларира тези два прости факта, за червения елит означаваше след 10 ноември да обяви фалит и да си върне дълговете. На практика това означаваше да загуби около 25 млрд. долара материални активи. Другата алтернатива е тази, която се осъществи - с помощта на синия елит реализира отдавнашната си, но през осемдесетте години неуспешна стратегия на ценовите шокове. Което му позволи да всмуче националното богатство плюс 10 млрд. долара спестявания на населението. Така че изборът беше – доблест и чест, или много пари. Естествено е, че стана второто. Но изглежда загубването на честта и доблестта си има своята цена. Защото изборните

результати на БСП показват все по-силно намаляване на "червения" електорат.

6. Въпреки приноса, който имат Първанов и Станишев, все пак най-голяма роля за преодоляване на конфронтационния характер на политическите отношения и създаване на нова политическа култура на диалог и толерантност имаше Симеон II и създаденото от него Национално движение Симеон II. Още преди парламентарните избори той ясно декларира, че биполярната конфронтация е вредна за България. След спечелването на парламентарните избори през 2001 г. конфронтационният двуполюсен политически модел беше разрушен. А след парламентарните избори през 2005 г се създаде немислимата в предишните години коалиция между БСП, НДСВ и ДПС. Както в първото, така и във второто правителство, в което участва НДСВ, Симеон II вкара министри, като например М.Велчев, Н.Василев и други, които произхождаха от известни комунистически фамилии. Това е съществен момент за преодоляване на конфронтацията и създаване на нова политическа култура на диалог и толерантност. Самият Симеон II в цялостното си политическо и лично поведение се придържаше и се придържа към толерантен и коректен тон.

7. Освен личната роля на Симеон II и на НДСВ като цяло за създаване на нов тип политически отношения в България, има още едно важно обстоятелство за налагането на нова политическа култура. А това е промяната на идеологията на БСП. Както вече отбелязах, под ръководството на Г.Първанов и на С.Станишев, БСП постепенно от **комунистическа** се превърна в **антикомунистическа** партия.(4) Благодарение на това, че от една страна БСП не предлагаше адекватно обяснение на историческите събития и на същността на социалната промяна в България, а от друга страна, че СДС пласира своите кадри във всички държавни медии и те са там от началото на 90-те години досега, антикомунистическата интерпретация на историческия процес се наложи в съзнанието на младото поколение. Реактивирайки лениновата парадигма „социалистическа революция, социализъм, обществена собственост“ и преобръщайки оценъчния знак, новият политически елит успя да промие мозъците на младото поколение. Колкото и да е тъжно то-

ва – младо поколение с напълно промити мозъци, от друга страна това е добре, защото доминацията на антикомунизма значително помага за преодоляване на конфронтационния характер на политическите отношения и създаване на политическа култура на диалог и толерантност.

8. Но още през средата на първото десетилетие на XXI век се очерта ново конфронтационно поле. Редица партии започнаха да търсят електорална подкрепа, разчитайки на **етноцентризма** и включвайки в идеологията си **национализма**. Националистичната партия на Волен Сидеров – „Атака“ - започна да добива тежест в политическия живот. Ерозията на СДС доведе до засилване на „националистичния“ дух на неговите отломки. Самото название на най-голямата му отломка – партията на Иван Костов е показателно – „Демократи за силна България“. Кметът на София по това време – Бойко Борисов също създаде партия със силен националистичен дух – ГЕРБ (Граждани за европейско развитие на България). Още при изборите за европарламент тази партия успешно завзе десноцентристкото пространство. Тя спечели парламентарните избори през 2009 година и Б.Борисов създаде самостоятелно правителство. На тези избори в парламента влезе още една националистична партия – на Яни Янев – „Ред, законност и справедливост“. Прави впечатление, че всички националистически партии – на В.Сидеров, на И.Костов, на Б.Борисов, на Я.Янев - са **лидерски партии**. Те са и **антикомунистически**. Което между другото е твърде забавно: да си националист и в същото време да отричаш един от най-важните, и смее да твърдя, успешен период от българската история – времето на съветския държавен капитализъм, времето когато в България се утвърди капиталистическият начин на производство.

9. Сегашната политическа конфигурация е **тревожна**. От шест партии в парламента четири са националистични – ГЕРБ, РЗС, „Атака“ и „Синята коалиция“, една не е националистична, но не е и патриотична – БСП, и единствената българска патриотична партия е ДПС. Парадоксът е, че единствената българска патриотична партия, влезнала в българския парламент, е създадена от **етнически турци**, а не от етнически българи. Защо смятам сегашното състояние на политическия живот за тревожно? Първо, защото е **позорно**

това, че етническите българи не можем да вкараме в българския парламент поне една патриотична партия. Второ, защото е **опасно** в парламента да доминират националистични партии. Историята показва, че когато в българския политически живот са доминирали националистични партии, това е водило до национални катастрофи – като например по времето и след Междусъюзническата война, Първата световна война и Втората световна война. При последната не се стигна да загубване на територии, тоест не е в точния смисъл национална катастрофа, единствено защото управляващата в следвоенния период партия – БКП успя да мотивира един от силните победители – СССР в защита на нашия национален интерес. Трето, защото не се знае Ахмед Доган и елита на българските турци докога ще успява да **контролира и ограничава** турския национализъм и ислямския фундаментализъм на територията на нашата страна. Защото надали българските турци не са подложени на действието на базовата нагласа на **етноцентризма**. А сегашният български елит, за разлика от елита по времето на Т.Живков, не възпитава новите поколения български турци в български патриотизъм, а точно обратното, разпалва техния етноцентризм. Изобщо не знам докога А.Доган, чиято разпределителна коалиция е подложена на натиск, ще има енергията да контролира турския етноцентризм. И ако „изпусне юздите“, тогава ще стане страшно – етническа война. Дали е възможно България да остане остров на етнически мир на Балканите? Не знам, но сегашното положение е тревожно, въпреки очевидните договорки между Б.Борисов и А.Доган, и въпреки че ГЕРБ и „Синята коалиция“ повече или по малко са контролирани от Европейската народна партия и тя няма да позволи екстремистки форми на национализъм.

10. Уместен е въпросът – защо през средата и края на първото десетилетие на XXI век националистични партии добиха **превес** в българския политически живот. Причините според мен са следните (без да имам претенция за изчерпателност):

А. Националистическите партии манипулираха успешно общественото съзнание, представяйки се за борци срещу елита на прехода и носители на възмездие – такава беше пропагандата на „Атака“, ГЕРБ и РЗС. Тази пропаганда намери благоприятна почва, защото

въпреки успешното икономическо развитие през първото десетилетие на XXI век (двойно увеличение на БВП, тройно на средната и минималната работна заплата, 68% инфлация), обикновените българи изпитваха и изпитват неудовлетворение от резултатите на прехода. Традиционните **егалитарни** нагласи на българите трудно се примиряват с огромното социално неравенство и с демонстрирания лукс и разкош на управляващата класа.

Б. Българският **етноцентризм** има дълбоки корени в историята, а и в официалната историография и пропаганда, така че той е естествена хранителна почва на национализма.

В. През първото десетилетие на XXI век разпределителната коалиция на А.Доган завоюва сериозно пространство в икономическия живот и предизвика ревността и омразата на други разпределителни коалиции. В стремежа си да ограничат **експанзията** на неговата разпределителна коалиция и възползвайки се от това, че той е етнически турчин, те започнаха да инвестират в националистични партии, например РЗС, представяйки сблъсък на икономическите си интереси, като етнически сблъсък. Мимоходом ще отбележа, че „лейтенантите“ на А.Доган са етнически българи – Ирен Кръстева, Делян Пеевски, Христо Бисеров, Йордан Цонев и др. Инвестирането в националистически партии е вековна традиция на едрия капитал по целия свят. Експанзионизмът на едрия капитал намира политическа опора в националистическите партии, защото именно те водят нужната му завоевателна външна политика. Дори и при поражение в една война, едрият капитал не е губещ, защото 1. Разрушаването на материално-техническата база на производство благоприятства технологичното обновление; 2. Цената на работната сила е много ниска и това благоприятства концентрацията на капитала; 3. Разоряването на средния и дребния бизнес благоприятства централизацията на капитала. Че това е така, доказателство е успешното развитие на Германия и Япония след Втората световна война. От тази гледна точка инвестициите, които някои разпределителни коалиции правят в националистични партии е обяснимо. Струва ми се, обаче, че българския едър бизнес пропуска едно обстоятелство – вътрешната етническа война е нещо много по-различно от обикновените войни. Тя може да има фатални последици

и за самия него – пример Ливан. Любопитно е дали едрия капитал инвестирал в националистични партии, ще се задоволи в момента с ограничаване на експанзията на разпределителната коалиция на А.Доган, или ще продължи войната срещу него. Както вече отбелязах, има индикатори, че А.Доган и Б.Борисов „са се разбрали“. Така че национализма на ГЕРБ може да се окаже тактическа политика, а не стратегическа.

В заключение, какъв отговор може да се даде на въпроса в заглавието на доклада – толерантност или конфронтация на политическото мислене и политическите отношения в съвременна България? В момента има конфронтация на етническа основа. Но още не се е проляла кръв. Ако кризата отmine и не се появи второ нейно дъно, моите очаквания са за смъкване на етническото напрежение. Ако обаче кризата продължи, има вероятност от засилване на етническата конфронтация.

Литература и бележки:

1. Табаков, М., "Посттоталитаризъм зад привидностите и манипулациите", Философски изследвания, т. 2, С., стр. 97.
2. По този въпрос виж по-подробно: "Червеният" и "синият" квазиетноси – субстратна основа на двуполусния политически модел" В: Найденов, Г., "Стогодишната парадигма", изд. Институт по социология – БАН, С., 2003, стр. 239-250.
3. По подробно за причините виж "Стогодишната парадигма", стр. 245 – 248.
4. Изрично искам да подчертая, че става дума за идеологията на БСП – за нейното преобръщане от комунистическа на антикомунистическа, а не за все по-често коментираното преобръщане на нейната политика – от лява в дясна. Тази теза не е вярна. БСП и преди 10.11.1989 г., и след тази дата водеше дясна политика. Промляната в нейната политика – че намалява данъците на бизнеса се дължи на променените обстоятелства. През 90-те години защитата на интересите на раждащия се бизнес бяха в максималното забавяне на приватизацията и стоварване на плащанията по външния дълг върху гърба на данъкоплатеца. Защитата на интересите на едрия централизиран държавно-монополистичен капитал, т.е. водейки етатистка политика, БСП даваше възможност на проходащия бизнес чрез декапитализация на предприятията и ценови шокове да натрупа "първоначалния" си капитал. Сега, след като приватизацията е приключила, същността на дясната политика е точно обратна – антиетатистка - да се намаляват данъците.

ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО И ТОЛЕРАНТНОСТ

Доц. г-р Николай Живков
Стопанска академия "А. А. Ценов" – Свищов

Резюме: *Гражданското общество, в контекста на историческия преглед на мнения и тези за неговата същност, се формира като автономен субект и партньор на политическото общество в ръководенето на съвместния живот на гражданите. Толерантността е начин на общуване, който дава правото на гражданите да бъдат различни чрез предоставяне на самостоятелност на техните изяви и с поведението и делата си да не накърняват правата и достойнството на другите и целостта на националната общност. В действията си сдруженията на гражданското общество, ръководейки се от ценностите на толерантността, участват във формулирането и постигането на определени общи цели в съгласие с изискванията на етичните норми на общуване.*

На локално ниво в селищните общности се утвърдиха доброволните граждански сдружения като автономни институции със специфични цели и задачи. Те се разглеждат най-вече като партньори и опоненти на органите на общините и на държавата. На тях все по-често им се налага да се заемат с решаването и на самостоятелни задачи, свързани със защита интересите на своите членове. От съществено значение за активното им включване в живота на общините и националната общност е разбирането за тяхната мисия и начина, по който се осъществява взаимодействието между членовете на сдруженията, между самите сдружения и с органите на държавата. В практическите им споразумения за сътрудничество се поставя въпросът за изграждане на отношения върху ценностите на толерантността. С научния доклад си поставяме задачата да характеризираме, първо, същностните особености и мисията на възникналото и утвърдило се в условията на европейската модерност гражданско общество, и второ, толерантността като начин на съгласуване на интересите и действията на сдруженията му в рамките на общините и националната общност.